

Reinbeitedistriktenes uttalelse om
**Reguleringsplan med konsekvensutredning
for Harstad/Narvik lufthavn og Evenes flystasjon**

Representanter for Grovfjord, Frostisen, og Tjeldøy/Kongsvikdalen reinbeitedistrikter har mottatt saksdokumenter og har deltatt i konsultasjonsmøte på Evenes flystasjon 26.11.2018.

1. Vi er i utgangspunktet tilfredse med både konsekvensutredningen (KU) for reindrift og de presentasjoner, orienteringer og svar på spørsmål som ble gitt på konsultasjonsmøtet. Vi har også fått tilfredsstillende svar på spørsmål om overholdelse av anbefalte flyhøyder ved QRA-avganger og potensiell forurensningsfare ved selve F35-flyene, som vi har reist etter konsultasjonsmøtet. Vi oppfatter at både myndighetsrepresentanter og fagekspertter så langt de kunne la fram den kunnskapen de hadde både om flybasen og de effektene av den man må regne med.
2. Vi vil likevel understreke at dette er en vanskelig sak for oss, ikke bare fordi vurdering av høyteknologiske fly og forsvarsanlegg er meget langt fra reindriftas hverdag, men særlig fordi det er umulig å se bort fra at *innføring og bruk av de nye flyene innebærer en viss risiko for uforutsette effekter. Slike effekter kan potensielt ha dramatiske konsekvenser for vår næring og livsform.* Vi er med andre ord ikke helt sikre på hvorvidt den nye flybasen på lengre sikt likevel kan innebære at noen av oss må slutte med reindrift. For oss er det dette perspektivet som må legges til grunn for våre vurderinger av saken.

På bakgrunn av dette forventer vi at Staten ved Forsvarsdepartementet (FD) legger folkeretten til grunn og erkjenner sin forpliktelse av at reindrifta i reinbeitedistriktene omkring Evenes flystasjon skal opprettholdes på samme nivå som før etableringen av den nye jagerflybasen (jfr. OED 2016). Dette innebærer at Staten bør gi et positivt tilsagn om full erstatning dersom det oppstår uforutsette effekter som innebærer store tilpasningsproblemer for reindrifta omkring flybasen.

3. Når dette er sagt, er vi rede til å inngå en avtale med FD basert på KU (Tømmervik m.fl. 2018), reguleringsplan med vedlegg (Lande & Lønne 2018, Aamodt m.fl. 2018) og de orienteringer og presiseringer som ble gitt på konsultasjonsmøtet. Dette også ut i fra en erkjennelse av at den endelige beslutningen om plassering av flybasen er foretatt og vil bli gjennomført, uavhengig av hva vi måtte anføre.
4. En avtale må inkludere følgende elementer:
 - a. En erkjennelse av Statens folkerettslige forpliktelser (jfr. pkt. 2).
 - b. Tap av rein som følge av økt flyaktivitet/flystøy må erstattes fullt ut.
 - c. At *minimumsflyhøydene* for overflyging av reindriftsområdene angitt i KU under vanlig drift med planlagte og rutinemessige oppdrag overholdes:
 - i. 2300 fot (700 meter) i vår-, kalvings- og forsommerperiodene (20. april til 1. juli).
 - ii. 1500 fot (450 meter) i insektperioden (juli).
 - iii. 1000 fot (300 meter) i brunstperioden (20. september til 20. oktober).evt. at man benytter alternative avgangs- og landingstraséer.

- d. At disse høydene for overflyging overholdes så langt som praktisk mulig også for umiddelbare avskjæringsoppdrag (QRA).
- e. At de rutinemessige øvingsukene (2 uker) med sterk økning i flyaktiviteten:
 - i. om høsten unngår brunstperioden (20. september til 20. oktober)
 - ii. om vinteren/vårvinteren unngår månedene april og mai.
- f. At man også søker å unngå månedene april og mai for de store samøvingene med allierte (NATO-øvelser).
- g. At det etableres et *kontaktorgan* som ivaretar og organiserer all nødvendig, både rutinemessig og akutt, kommunikasjon mellom reinbeitedistriktene og Forsvaret.
- h. At det utarbeides en *kommunikasjonsplan* som etablerer *rutiner* for hvilke kontakter som skal tas av hvem og til hvem under hvilke situasjoner og til hvilke tider i løpet av året. Planen må bl.a. omfatte:
 - i. Varsling til reinbeitedistrikter, evt. siidaandeler:
 - 1. om alle planlagte endringer i flyaktiviteten som avviker fra det varslede mønsteret for flyging
 - 2. om alle endringer i faste mønstre for flyaktivitet
 - ii. Varsling fra reindriften ved uønskede hendelser, f.eks. skremming av rein, med rutiner for dagbokføring for begge parter¹
 - iii. Faste årlige møter, f. eks.:
 - 1. Forhåndsorientering om kommende øvelser
 - 2. Helikopterbefaring like før øvinger (for å se hvor reinen står)
 - 3. Evalueringsmøter etter øvelser, særlig store NATO-øvelser
- i. *Praktiske tiltak/tiltaksplan:*
 - i. Særlig i forbindelse med øvelser vinters tid, kan det vise seg nødvendig å flytte rein vekk fra beiteområder som blir sterkt eksponerte for flystøy/andre forstyrrelser fra militær aktivitet.
 - ii. Det kan også vise seg at økning i flyaktiviteten kan føre til endring av beitebruk i reindriften. Dette kan særlig vise seg i arealsituasjoner der reindriften allerede er under press av de samlede effektene av tidligere inngrep og forstyrrelser. I begge typene tilfeller, er det viktig at reindriften får nødvendig støtte til innføring av endringer/tiltak.
- j. Slike tiltak kan da måtte omfatte bl.a.:
 - i. bruk av helikopter til samling av rein,
 - ii. oppsetting av midlertidige eller permanente gjerdeinstallasjoner
 - iii. transport av rein med bil/trailer,

¹ Ble vektlagt av retten i svensk sak (Gabrielsberget) om vindpark-etablering (Hans Tømmervik, pers. med.)

- iv. bruk av private bomstengte veier, og
- v. foring av rein.

Disse tiltakene kan etter behov utvikles til en tiltakspakke/tiltaksplan som kan bli ulik for de forskjellige distriktene. Det foreligger ikke grunnlag for å konkretisere slike behov pr. dato, og vi anmoder derfor at muligheten for dette holdes åpen i periode på minst fem år etter at flybasen er i full virksomhet, og at tiltakene etter nærmere avtale med FD kan opp/nedjusteres.

- k. Forsvaret må dekke kostnadene, evt. også bistå med praktisk hjelp til gjennomføring av slike endringer/tiltak. Det forutsettes også at reindriften kompenseres for det merarbeidet slike tiltak vil innebære.

1. *Miljøoppfølgingstiltak:*

- i. Reguleringsplanen har en egen miljøoppfølgingsplan (MOP) for ytre miljø (Aamodt m. fl. 2018). I planens pkt 6.10 angis det at:
 - 1. *«[I]nvestering i øvings- og operasjonsområder på og utenfor basen anses heller ikke å komme i konflikt med nevnte interesser [landbruk/reindriften] da det er eksisterende stillinger som forutsettes gjenbrukt. Forsvarets bruk av disse stillingene vil derimot kunne påvirke disse i liten grad.»*

Som tiltak for måloppnåelse angir samme plan (pkt 6.10.4):

- 2. *«Søke å redusere skadevirkninger for reindriften ved etablering av transportplan ved evt behov, som ivaretar og forebygger mulige konflikter med reinbeiting og vandrings.» og «Vurdere iverksettelse av avbøtende tiltak» (A10.1)*

Distriktene er opptatt av hvorvidt utbygging og drift av flybasen kan påvirke reindriften gjennom økt eller endret bruk av installasjoner og bidra til økt aktivitet i terrenget utenom selve flystasjonen. Vi forutsetter at dette punktet følges opp og at vi involveres i samsvar med de rutiner som etableres i en kommunikasjonsplan (jfr. g).

- ii. MOP har ett meget omfattende punkt om utslipp til vann og grunn (6.3). Dette virker overbevisende og vi i tar dette til etterretning.
- iii. Miljødirektoratet har pålagt AVINOR å utarbeide en tiltaksplan ved Evenes lufthavn for fjerning/hindring av utslipp av miljøgiften PFOS (perfluorerte forbindelser) fra brannøvingsfeltene og er forsinket i sin oppfølging av pålegget. Vi hadde reist spørsmål om dette før konsultasjonsmøtet og fikk en redegjørelse fra AVINOR på møtet. Hovedbudskapet var at man var forsinket i forhold til sin oppfølging hovedsakelig fordi man hadde brukt tid på å finne ut hvordan man skulle gripe dette an. Grepert man la opp til var å fjerne de forurensede massene framfor å bygge renseanlegg. Man tar sikte på å få planene for dette godkjent slik at massene kan fjernes i løpet av vinteren 2019/20.

Vi tar dette til orientering og ber om å bli orientert om den videre framdrifta av denne prosessen.

iv. I tillegg til dette har reindriften behov for et eget miljøoppfølgingsprogram der man utstyres flokkene i de berørte reinbeitedistrikter med GPS-sendere/-bjeller:

1. Hensikten med dette er å måle effektene av flystøy og flybevegelser i området.
2. Det er viktig at dette programmet settes i gang i god tid før flyaktivitetene ved flystasjonen økes slik at man har resultater fra flere sesonger med den nåtidige virksomheten og får sammenlignet den med den planlagte aktiviteten som startes om noen år.
3. Det foreligger varierte erfaringer med bruk av GPS-sendere/e-bjeller på rein. Noen typer er lite bestandige, mens andre har uheldige sider ved å være store og hemmende for reinen og kan derfor bidra til økt risiko for skade eller død. Det er derfor viktig at det legges arbeid i å finne de beste typene for dette.

m. Ettorevaluering/Justeringer

i. På grunnlag av miljøoppfølgingsprogrammet (l) og erfaringer med praktiske tiltak (i) kan det være grunnlag for å justere både operasjonene ved flybasen, samhandlingsrutiner og tiltak. En etterevaluering med sikte på nødvendige bør iverksettes innen fem år etter at den nye flybasen er i full drift.

12. desember, 2018

Lars Mikkel Sara
(sign)

Anders S. Huva
(sign)

Britta Olsen
(sign)

Frostisen reinbeitedistrikt
9325 Bardufoss/

Tjeldøy/Kongsvik reinbeitedistrikt
9436 Kongsvik/

Grovfjord reinbeitedistrikt
9445 Tovik

Jan Åge Riseth
Rådgiver reindrift
8504 Narvik

Referanser

OED. 2016. Det Kongelige Olje- og Energidepartementet. Fred. Olsen Renewables AS-Kalvvatnan vindkraftverk i Bindal og Namsskogan kommuner –klagesak. Ref. 08/3602- Brev av 11.11.2016.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/2cb371d9a0204b19a8a914ae830a62ee/vedtak-kalvvatnan.pdf>

Lande, Kai, Kjell Lønne. 2018. Utkast til: Evenes flystasjon og Harstad/Narvik lufthavn Reguleringsplan med konsekvensutredning. Planbeskrivelse med konsekvensutredning. Forsvarsbygg.

Tømmervik, Hans, Cathrine Henaug, Inge Danielsen, Knut Langeland. 2018. Reguleringsplan for Harstad/Narvik lufthavn og Evenes flystasjon. Konsekvensutredning for reindrift. NINA Rapport 1537. Norsk institutt for naturforskning.

Aamodt, Hege, Anja Nilsen, Torgeir Mørch, Freddy Engelstad. 2018 Evenes Flystasjon. Miljøoppfølgingsplan ytre miljø (MOP) 31.08.2018. Forsvarsbygg kampflybase. Forsvarsbygg Rapport 205/2018/KFB. Forsvarsbygg.